Emro Science and Education
International open-access scientific journal
Journal homepage: https://journal.emro.uz
OPEN ACCESS

CONFERENCE PAPER OPEN ACCESS

Vol. 1 No. 4 (2024) · "Milliy iqtisodiyotni barqaror rivojlantirish va yuqori iqtisodiy o'sish sur'atlarini t... DOI: 10.5281/zenodo.24320687

ta'minlashning ustuvor yo'nalishlari" mavzusidagi xalqaro ilmiy-amaliy anjuman

BARQAROR IQTISODIY RIVOJLANISH VA YUQORI IQTISODIY O'SISH SURATLARINI TA'MINLASH

Baxtiyorova Dildora
«International School of Finance Technology and Science» instituti Menejment kafedra o'qtuvchisi
dildorabaxtiyorova45@gmail.com

Annotatsiya: Maqolada barqaror iqtisodiy rivojlanish va yuqori iqtisodiy o'sish sur'atlariga erishishning asosiy omillari ko'rib chiqiladi. Unda iqtisodiy, ijtimoiy va ekologik barqarorlikning o'zaro bog'liqligi tahlil qilinib, innovatsiyalar, investitsiyalar, xalqaro hamkorlik va davlat siyosatining muhim roli ta'kidlanadi. Yuqori iqtisodiy o'sish uchun resurslardan oqilona foydalanish va zamonaviy raqamli texnologiyalarni joriy etishning ahamiyati ochib beriladi.

Kalit so'zlar: Barqaror iqtisodiy rivojlanish, iqtisodiy o'sish, innovatsiyalar, investitsiyalar, xalqaro savdo, davlat siyosati, raqamli texnologiyalar, resurslardan samarali foydalanish, ijtimoiy barqarorlik, ekologik barqarorlik.

Kirish Hozirgi global iqtisodiy sharoitda har bir mamlakat uchun barqaror iqtisodiy rivojlanish va yuqori o'sish sur'atlariga erishish eng muhim strategik vazifalardan biri hisoblanadi. Barqaror rivojlanish jarayoni nafaqat qisqa muddatli iqtisodiy yutuqlarni, balki uzoq muddatli barqarorlikni ta'minlashni ham o'z ichiga oladi. Ushbu maqsadga erishish uchun davlatlar iqtisodiy resurslardan oqilona foydalanish, innovatsion g'oyalarni rivojlantirish va ijtimoiy-iqtisodiy muvozanatni mustahkamlashga katta ahamiyat qaratmoqda.

Har bir davlat uchun barqaror iqtisodiy rivojlanish va yuqori o'sish sur'atlariga erishish ustuvor vazifalardan biri hisoblanadi. Global miqyosda yuz berayotgan o'zgarishlar, kuchayib borayotgan raqobat hamda tabiiy resurslarning chegaralanganligi mamlakatlardan yangi iqtisodiy modellarni ishlab chiqishni talab qilmoqda. Barqaror rivojlanish jarayoni iqtisodiy ko'rsatkichlarning o'sishini qo'llab-quvvatlash bilan birga, ijtimoiy farovonlikni oshirish va ekologik barqarorlikni ta'minlashni ham o'z ichiga oladi.

Bugungi sharoitda innovatsion texnologiyalarni keng tatbiq etish, investitsiyalarni samarali jalb qilish va xalqaro iqtisodiy hamkorlikni rivojlantirish orqali yuqori iqtisodiy sur'atlarni saqlab qolish mumkin. Shu bilan birga, davlat tomonidan olib borilayotgan siyosat va izchil iqtisodiy islohotlar ham ushbu jarayonning muvaffaqiyatli kechishini ta'minlashda hal qiluvchi ahamiyatga ega. Ushbu maqolada barqaror iqtisodiy rivojlanish va yuqori o'sish sur'atlariga erishish yo'llari, dolzarb masalalar hamda ularni bartaraf etish uchun amaliy takliflar yoritib beriladi.

Yurtimizda iqtisodiyotni rivojlantirish va iqtisodiy siyosat samaradorligini oshirish yo'lida keng ko'lamli ishlar olib borilmoqda. Shu jumladan, bu yo'nalishda muhim hujjatlar va qarorlar qabul qilinmoqda. Xususan, **"2024-yil uchun davlat byudjeti va iqtisodiy islohotlar dasturi"**[69] 2023-yil oxirida tasdiqlandi. Ushbu qaror mamlakatimizda moliyaviy barqarorlikni ta'minlash, iqtisodiy islohotlarni jadallashtirish va davlat resurslaridan samarali foydalanishni kuchaytirishga qaratilgan.

Mazkur dastur iqtisodiy rivojlanishning ustuvor yo'nalishlarini belgilab, davlatning makroiqtisodiy siyosatini takomillashtirish, investitsion muhitni yaxshilash va innovatsiyalarni joriy etish orqali milliy iqtisodiyotning barqarorligini oshirishga xizmat

[69] https://lex.uz/uz/docs/-6707765

Published: 23.12.2024
Cite this article: Baxtiyorova Dildora (2024). Barqaror iqtisodiy rivojlanish va yuqori iqtisodiy o'sish suratlarini ta'minlash. Emro Science and Education, 1(4). https://doi.org/10.5281/zenodo.24320687
© 2024 The Author(s). Published by Emro Science and Education. This is an open access article.

qiladi. Bu esa kelgusida aholi farovonligini oshirish va mamlakatni ijtimoiy-iqtisodiy rivojlantirish uchun mustahkam asos yaratadi.

Adabiyotlar tahlili:

Barqaror iqtisodiy rivojlanish va yuqori iqtisodiy o‘sish sur’atlariga erishish bo‘yicha adabiyotlar tahlili, ko‘plab mamlakatlarning iqtisodiy siyosatiga oid tadqiqotlar va nazariy-amaliy yondashuvlarni o‘rganish orqali amalga oshiriladi. Ushbu ilmiy izlanishlar iqtisodiy o‘sishning uzoq muddatli barqaror bo‘lishi uchun zarur shart-sharoitlarni aniqlashga qaratilgan. Quyida barqaror rivojlanish va iqtisodiy o‘sishni ta’minlashga qaratilgan asosiy adabiyotlar va tadqiqotlarga to‘xtalamiz.

Birinchi navbatda, BMTning Barqaror Taraqqiyot Maqsadlari (SDGs) haqida gapirish lozim. Ushbu maqsadlar bo‘yicha mualliflar barqaror iqtisodiy rivojlanishning ijtimoiy, ekologik va iqtisodiy jihatlari orasida muvozanatni saqlashning ahamiyatini ta'kidlaydi. Tahlillarga ko‘ra, barqaror rivojlanish nafaqat iqtisodiy o‘sishning o‘zini, balki ekologik barqarorlik va ijtimoiy farovonlikni ham o‘z ichiga olishi zarur.

Jahon bankining "Global Economic Prospects" hisobotlari barqaror iqtisodiy rivojlanishning jahon iqtisodiyotiga ta'sirini o‘rganishga qaratilgan. Ushbu hisobotda iqtisodiy o‘sishning xalqaro savdo, investitsiyalar, texnologiyalar va ekologik omillar bilan o‘zaro bog‘liqligi ko‘rsatilgan. Tahlillarga ko‘ra, bu omillar iqtisodiy rivojlanish jarayonini shakllantiruvchi muhim faktorlar sifatida taqdim etiladi.

Iqtisodiy o‘sish va investitsiya siyosatiga oid tadqiqotlarda Xalqaro Iqtisodiy Hamkorlik va Taraqqiyot Tashkilotining (OECD) hisobotlari amaliy yondashuvlari bilan ajralib turadi. Ushbu hisobotda investitsiyalarning iqtisodiy rivojlanishdagi o‘rni va davlatlar tomonidan investitsion muhitni yaxshilashga qaratilgan islohotlar tahlil qilinadi.

O‘zbekistonda barqaror iqtisodiy rivojlanishni ta’minlash maqsadida amalga oshirilayotgan islohotlarda iqtisodiy, ijtimoiy va ekologik omillarning o‘zaro bog‘liqligi alohida ahamiyatga ega. 2021–2025-yillarga mo‘ljallangan ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanish strategiyasida iqtisodiy o‘sishning yuqori sur’atlariga erishish uchun resurslarni samarali boshqarish, innovatsiyalarni rag‘batlantirish va yangi texnologiyalarni joriy etishga katta e’tibor qaratilgan. Milliy iqtisodiyotning diversifikatsiyasi, sanoat sektorining raqamlashtirilishi va yangi texnologiyalarni qo‘llash bu jarayonning asosiy yo‘nalishlari sifatida ko‘rsatilgan (Abduvokhidov, 2020).

O‘zbekistonning iqtisodiy rivojlanishida xalqaro savdo va hamkorlikning roli katta ahamiyatga ega. 2022-yilda O‘zbekistonning Yevropa Ittifoqi va boshqa mintaqaviy sheriklar bilan iqtisodiy hamkorlikni kengaytirish bo‘yicha tashabbuslari, xalqaro savdo hajmini oshirish, yangi bozorlarga kirish imkoniyatlarini yaratish va global iqtisodiy integratsiyani kuchaytirishga xizmat qilmoqda. Ushbu sohada olib borilgan tadqiqotlar, O‘zbekistonning xalqaro iqtisodiy aloqalarini rivojlantirish va eksportni diversifikatsiya qilishning iqtisodiy barqarorlikka ijobiy ta’sir ko‘rsatishini ta'kidlaydi.

O‘zbekistonda barqaror iqtisodiy rivojlanish va yuqori iqtisodiy o‘sish sur’atlariga erishish bo‘yicha olib borilgan tadqiqotlar shuni ko‘rsatadiki, mamlakatda amalga oshirilayotgan iqtisodiy islohotlar va innovatsion yondashuvlar iqtisodiy o‘sishni barqaror qilish uchun zarur asoslarni yaratmoqda. Biroq, bu maqsadga erishish uchun investitsiya muhitini yaxshilash, yangi texnologiyalarni joriy etish, xalqaro iqtisodiy aloqalarni kengaytirish va ijtimoiy-iqtisodiy muvozanatni saqlash muhim ahamiyatga ega.

Tadqiqot metodikasi.

Mazkur tahlilda O‘zbekistonda barqaror iqtisodiy rivojlanish va yuqori iqtisodiy o‘sish sur’atlariga erishish yo‘lida amalga oshirilayotgan islohotlar va strategiyalarning ta’sirini ko‘rib chiqamiz.

Tahlilning asosiy metodlaridan biri sifatida O‘zbekistonning iqtisodiy rivojlanishi, barqaror o‘sish va islohotlarga oid mavjud ilmiy va amaliy adabiyotlar tahlil qilinadi.

Ushbu usul orqali barqaror iqtisodiy rivojlanish va yuqori iqtisodiy o‘sish sur’atlarini ta’minlashga ta’sir etuvchi asosiy omillar, ilg‘or tajribalar va samarali yondashuvlar o‘rganiladi.

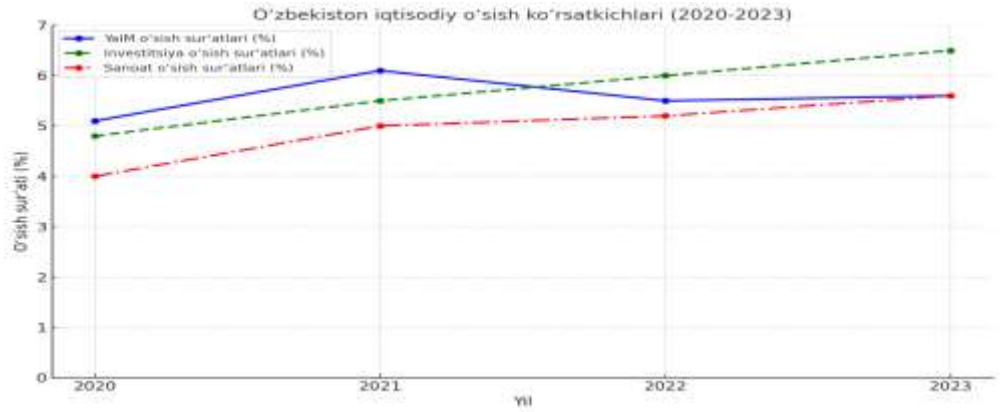
O‘zbekistonning iqtisodiy ko‘rsatkichlariga oid statistik ma’lumotlar tahlil qilinadi. Bu yondashuv iqtisodiy o‘sish, investitsiyalar, savdo va boshqa sohalarda yuz berayotgan asosiy tendensiyalarni aniqlash imkonini beradi. Statistik metod yordamida iqtisodiy islohotlarning samaradorligi va ularning mamlakat iqtisodiyotiga qanday ta’sir ko‘rsatishi chuqur o‘rganiladi.

Investitsiyalarning iqtisodiy rivojlanishdagi ahamiyati va soliq siyosatining islohotlarga ta’siri chuqur tahlil qilinadi. Investitsiya muhitini yaxshilash va iqtisodiy o‘sishni rag‘batlantirish maqsadida hukumat tomonidan amalga oshirilayotgan siyosat va islohotlar ko‘rib chiqiladi.

Shuningdek, iqtisodiy o‘sish va barqaror rivojlanishni prognozlash uchun turli metodlar qo‘llaniladi. Kompyuter modellari va iqtisodiy prognozlar orqali O‘zbekistonda barqaror iqtisodiy rivojlanishga erishish uchun zarur bo‘lgan asosiy omillar va shart-sharoitlar aniqlanadi.

Tahlilda, shuningdek, o‘rganilayotgan mavzu bo‘yicha amaliy ma’lumotlar to‘plash maqsadida so‘rovnomalar va intervyular o‘tkazilishi mumkin. Bu yondashuv orqali iqtisodiy islohotlarning joriy holati va ijtimoiy qatlamlarning bu o‘zgarishlarga munosabati tahlil qilinadi.

Ushbu metodlar birgalikda, O‘zbekistonda iqtisodiy o‘sishning barqarorligini ta’minlash uchun zarur bo‘lgan omillarni aniqlash va ilgari surilgan siyosatlarning samaradorligini baholashda muhim rol o‘ynaydi. Asosiysi shundaki, O‘zbekistonda barqaror rivojlanishni qo‘llab-quvvatlash va uni ilgari surish uchun zaruriy choralar ko‘rilmoqda. [1-1]

1- rasm O‘zbekistonning iqtisodiy o‘sish ko‘rsatkichlari haqida

Ushbu diagramma O‘zbekistonning iqtisodiy o‘sish ko‘rsatkichlarini 2020-yildan 2023-yilgacha tahlil qiladi. Quyidagi asosiy nuqtalar keltirilgan:

1. YaIM o‘sish sur’atlari:

2020-yildan 2023-yilgacha o‘zgarib turadigan iqtisodiy o‘sish sur’atlari o‘rtacha 5-6% atrofida bo‘lgan.

2023-yilga kelib, YaIM o‘sishi 5,6%ni tashkil qilgan, bu mamlakatning iqtisodiy barqarorligini va o‘sishini ko‘rsatadi.

2. Investitsiya o‘sish sur’atlari (Investment growth):

2020-yilda investitsiyalar o‘sish sur’ati 4,8%ni tashkil qilgan, keyinchalik har yili sezilarli o‘sish kuzatilgan.

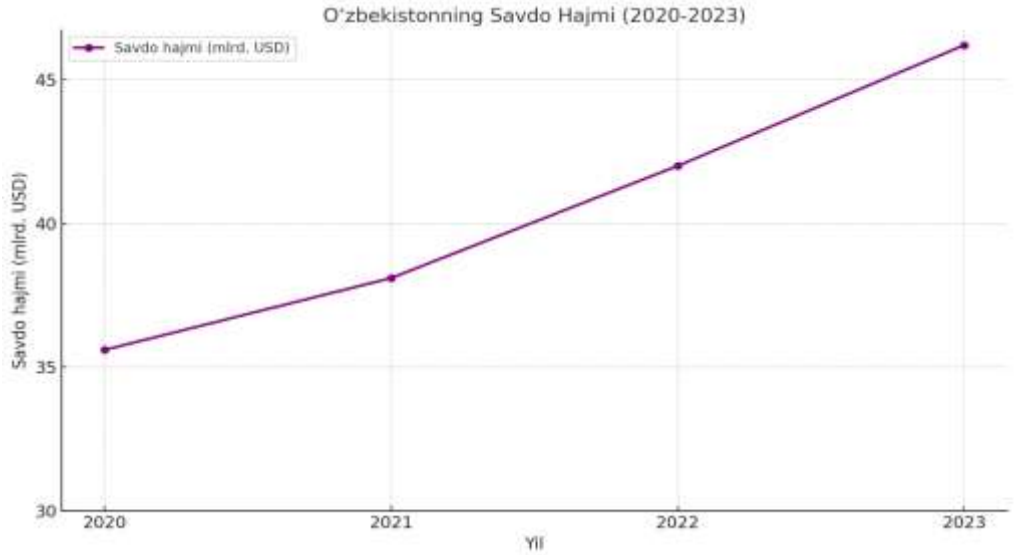
2023-yilga kelib, investitsiya o‘sish sur’ati 6,5%ga yetgan. Bu mamlakatning investitsiya muhitini yaxshilash va yangi iqtisodiy sohalarga yo‘naltirilgan tashabbuslarining samaradorligini ko‘rsatadi.

3. Sanoat o‘sish sur’atlari (Industrial growth):

Sanoat sektori ham o‘sish sur’atlariga erishgan, 2020-yilda bu ko‘rsatkich 4% atrofida bo‘lsa, 2023-yilda 5,6%gacha oshgan.

Sanoatning raqamlashtirilishi va modernizatsiyasi, shuningdek, sanoat ishlab chiqarishining diversifikatsiyasi bu o‘sishga katta hissa qo‘shgan.

Umuman olganda, diagramma O‘zbekiston iqtisodiyotining barqaror o‘sishini va mamlakatdagi iqtisodiy islohotlarning muvaffaqiyatli amalga oshirilganini aks ettiradi. Iqtisodiy o‘sish, investitsiyalar va sanoat rivoji o‘zaro bog‘liq bo‘lib, kelajakda yanada yuqori sur’atlar kutilmoqda.

2-rasm O‘zbekistonning savdo hajmi haqida.

Ushbu diagramma O‘zbekistonning savdo hajmining 2020-yildan 2023-yilgacha bo‘lgan davrdagi dinamikasini aks ettiradi. Quyidagi asosiy xususiyatlar ta’kidlanadi:

O‘zbekistonning savdo hajmining o‘sishi bo‘yicha yillik o‘zgarishlar quyidagicha:

2020-yilda O‘zbekistonning savdo hajmi 35,6 milliard AQSh dollarini tashkil etdi. Keyinchalik, 2021-yilda bu ko‘rsatkich 38,1 milliard dollarga ko‘tarildi.

2022-yilda savdo hajmi yanada oshib, 42,0 milliard dollarga yetdi, bu xalqaro iqtisodiy aloqalarning rivojlanishini va eksport-import hajmining kengayishini ko‘rsatadi.

2023-yilda savdo hajmi 46,2 milliard dollarga yetib, mamlakatning global savdo tarmog‘idagi faolligini yanada oshirdi.

Undam tashqari diagrammada O‘zbekistonning xalqaro savdo sohasidagi muvaffaqiyatlarini, yangi bozorlar bilan aloqalarni mustahkamlash va iqtisodiy integratsiyani kuchaytirish orqali erishilgan o‘sish sur’atlarini aks ettiradi.

Shu tariqa, diagramma O‘zbekistonning savdo hajmini oshirish borasidagi strategiyalarining samaradorligini va mamlakatning xalqaro iqtisodiyotda roli ortayotganligini namoyish etadi.

Xulosa va takliflar

Barqaror iqtisodiy rivojlanish va yuqori iqtisodiy o‘sish sur’atlariga erishish har bir davlatning asosiy strategik maqsadi hisoblanadi va O‘zbekiston uchun ham bu yo‘nalishlar alohida ahamiyatga ega. Mamlakatda olib borilayotgan iqtisodiy islohotlar, innovatsiyalarni rivojlantirish, xalqaro aloqalarni kengaytirish va investitsiya muhitini yaxshilash orqali barqaror o‘sishning mustahkam asoslari yaratilyapti. Shuningdek, iqtisodiy o‘sishning ekologik va ijtimoiy jihatlari ham muhim e’tiborga olinishi lozim.

Biroq, ushbu jarayonlarda ba’zi muammolarni hal qilish zarur. O‘zbekiston iqtisodiy o‘sishni rag‘batlantirishda resurslardan samarali foydalanish, yangi texnologiyalarni joriy etish, sanoat sektorini diversifikatsiya qilish va raqamli iqtisodiyotning rivojlanishiga alohida e’tibor qaratish zarur. Ushbu omillar barqaror rivojlanishga erishishda muhim ahamiyatga ega.

Mamlakatda investitsiya muhitini yaxshilash va xorijiy investitsiyalarni jalb qilish uchun soliq siyosatini yanada soddalashtirish, shuningdek, investitsiyaviy rag‘batlantirish mexanizmlarini takomillashtirish zarur. Yangi texnologiyalarni ishlab chiqish va ularni joriy etish bo‘yicha dasturlarni kuchaytirish, raqamli iqtisodiyotni rivojlantirish barqaror o‘sishning asosiy omillaridan biri bo‘lishi mumkin.

Iqtisodiy o‘sishning ekologik ta’sirini kamaytirish maqsadida barqaror energiya manbalarini joriy etish va ekologik toza texnologiyalarni qo‘llash lozim. Shuningdek, ijtimoiy farovonlikni oshirish va iqtisodiy o‘sishni barqaror qilish uchun kadrlar malakasini oshirish va ilg‘or ta’lim tizimini rivojlantirish zarur.

O‘zbekistonning xalqaro iqtisodiy aloqalarini mustahkamlash, eksportni diversifikatsiya qilish va yangi bozorlarga chiqish imkoniyatlarini yaratish mamlakatning iqtisodiy o‘sishiga katta hissa qo‘shadi. Ushbu takliflar va chora-tadbirlar O‘zbekistonning iqtisodiy rivojlanishining barqaror va yuqori sur’atlarda davom etishini ta’minlashda muhim rol o‘ynaydi.

Foydalanilgan manba va adabiyotlar

1. Abduvokhidov, M. (2020). O‘zbekistonda sanoat sektori diversifikatsiyasining ahamiyati. O‘zbekiston iqtisodiyoti va rivojlanish masalalari, 14(2), 34-45.
2. BMT (2015). 2030-yilga qadar barqaror rivojlanish maqsadlari. Birlashgan Millatlar Tashkiloti, Nyu-York.
3. Jahon banki (2023). Global Economic Prospects: A World in Transition. World Bank Group.
4. OECD (2022). Investment Policy Review of Uzbekistan. Organization for Economic Cooperation and Development, Paris.
5. O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi (2021). 2021–2025-yillarga mo‘ljallangan ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanish strategiyasi. Tashqi iqtisodiy aloqalar vazirligi, Toshkent.
6. Xalqaro iqtisodiy hamkorlik va taraqqiyot tashkiloti (OECD) (2022). Investment Policy Review of Uzbekistan. Paris: OECD Publishing.
7. O‘zbekiston Respublikasi Davlat Statistika Qo‘mitasi (2023). Iqtisodiy ko‘rsatkichlar va tendensiyalar. Toshkent.
8. https://lex.uz/uz/docs/-6707765

БАРҚАРОР ИҚТИСОДИЙ ЎСИШНИ ТАЪМИНЛАШДА БЮДЖЕТ-СОЛИҚ СИЁСАТИНИНГ ЎРНИ

Сайдакбарова Мадинахон Анисбековна
Тошкент Давлат Иқтисодиёт Университети
Андижон факультети катта ўқитувчиси

Аннотация